

Bonden som skrev i 44 år

Berättelse

Sommaren 1948 stod Vilhelm Moberg, 49 år gammal, mitt i sitt största arbete. Han planerade en serie romaner om de svenskar som under 1800-talet hade lämnat sitt fattiga hemland för att börja om i Amerika. Men Moberg ville inte hitta på en historia som bara lät trovärdig. Han ville att varje detalj skulle vara sann. Därför reste han själv till USA för att gå i utvandrarnas fotspår.

Han åkte till delstaten Minnesota, dit många av de svenska emigranterna en gång hade kommit. Där letade han efter brev, kyrkböcker och gamla dokument som kunde berätta hur livet verkligen hade varit. En dag fick han ett tips i trakten av Waconia: en svensk bonde vid namn Andrew Peterson hade fört dagbok, och dagboken fanns nu bevarad på det historiska biblioteket i Saint Paul.

Moberg sökte upp biblioteket. En bibliotekarie letade fram materialet, och fram kom inte en bok utan tio. Tillsammans var det omkring 4 000 handskrivna sidor. Andrew Peterson hade skrivit nästan varje dag under 44 år. Han hade beskrivit sin hustru, sina nio barn, sina djur, sina åkrar, sina skördar och sitt liv i kyrkan. Här fanns en hel människas vardag, år för år.

Moberg insåg genast vilken skatt han hade framför sig. Senare beskrev han fyndet som det viktigaste resultatet av hela sin research. I flera månader satt han på biblioteket och läste sig in i bondens liv tills han kände det utan och innan. När han var klar visste han hur en svensk nybyggare i Minnesota hade levt – vad han åt, hur han arbetade och vad han oroade sig för.

Men Moberg nöjde sig inte med papper. Han ville också känna marken under fötterna. Han skaffade en cykel och trampade omkring i trakten kring Chisago, där han tittade på sjöar, gårdar och övervuxna kyrkogårdar. Vid en sjö med det gamla namnet Ki-Chi-Saga hittade han en bortglömd svensk begravningsplats. Just där bestämde han sig för att låta sina egna påhittade personer, bonden Karl Oskar och hans hustru Kristina, en gång få sina gravar.

Året därpå, 1949, kom första delen ut: *Utvandrarna*. Bakom den verklighetstroga berättelsen låg månader på ett bibliotek och mil på en cykel. Det var så Moberg arbetade – han diktade fritt, men byggde allt på en grund av fakta han själv hade grävt fram.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en romanserie	flera böcker som hör ihop och fortsätter samma historia
trovärdig	som man lätt kan tro på
att gå i någons fotspår	att följa samma väg som någon annan gick före
en emigrant	en person som lämnar sitt land för att bo i ett annat
en kyrkbok	en gammal bok där kyrkan skrev in födselar, dop och dödsfall
bevarad	sparad så att den finns kvar

ORD	FÖRKLARING
handskriven	skriven för hand, inte med maskin
en skörd	det man tar in från åkern, till exempel säd
en nybyggare	en person som bygger upp ett nytt hem på ny mark
övervuxen	täckt av gräs och växter, så att man knappt ser det
att dikta	att hitta på en berättelse

Läsförståelsefrågor

1. Varför ville Moberg resa till USA innan han skrev sina romaner?
 1. Han ville flytta dit för gott
 2. Han ville att varje detalj i böckerna skulle vara sann
 3. Han ville sälja sina tidigare böcker där
2. Hur fick Moberg reda på att dagboken fanns?
 1. Han hittade den av en slump på gatan
 2. Han fick ett tips i trakten av Waconia
 3. En tidning skrev om den
3. Vad hade Andrew Peterson skrivit om i sin dagbok?
 1. Krig och politik i Sverige
 2. Sin familj, sina djur, sina åkrar och sitt liv i kyrkan
 3. Resor runt hela världen
4. Varför skaffade Moberg en cykel?
 1. För att han ville tävla
 2. För att han ville se platserna och marken med egna ögon
 3. För att bibliotekarien bad honom om det
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Dagboken bestod av omkring 4 000 handskrivna sidor.
 2. Moberg kallade fyndet det viktigaste resultatet av sin research.
 3. Andrew Petersons dagbok finns i dag i Sverige.
6. Vad menas med att Moberg "diktade fritt, men byggde allt på en grund av fakta"? (inferens)
7. Varför valde Moberg just den övervuxna kyrkogården vid Ki-Chi-Saga som gravplats åt sina romanfigurer, tror du? (öppen fråga)
8. Titeln är "Bonden som skrev i 44 år". Varför passar den till den här texten? (inferens)

Facit

1. Han ville att varje detalj i böckerna skulle vara sann
1. Han fick ett tips i trakten av Waconia
1. Sin familj, sina djur, sina åkrar och sitt liv i kyrkan
1. För att han ville se platserna och marken med egna ögon
1. ja b) ja c) det står inte i texten
- Exempel på svar: Personerna och själva historien var påhittade, men allt om hur livet såg ut – arbete, mat, vardag – byggde på verkliga källor som dagboken. Därför kändes berättelsen sann.
- Exempel på svar: Platsen var en verklig svensk begravningsplats för riktiga tidiga utvandrare. Genom att lägga sina figurers gravar där knöt Moberg ihop sin påhittade historia med den verkliga historien.
- Exempel på svar: Bonden Andrew Peterson skrev i sin dagbok i 44 år, och just den dagboken blev grunden för Mobergs research. Titeln lyfter fram den person vars liv gjorde böckerna möjliga.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är skriven i preteritum och zoomar in ett enda, väldokumenterat ögonblick i Mobergs arbete – fyndet av Andrew Petersons dagbok i Saint Paul 1948. Den kompletterar den biografiska texten genom att visa *hur* research går till. Tema: research, källor och förhållandet mellan dikt och verklighet. Frågorna 6–8 kräver inferens och passar för pardiskussion. Andrew Peterson var en verklig person (1818–1898); dagboken förvaras vid Minnesota Historical Society.

Diskussionsfrågor

- Moberg blandade fri fantasi med noggrann research. Varför kan en påhittad berättelse ändå behöva vila på fakta?
- Andrew Peterson skrev ner sin vardag i 44 år utan att veta att den en dag skulle bli viktig. Vad i ditt eget liv skulle kunna vara intressant för någon i framtiden?
- Moberg ville besöka platserna och inte bara läsa om dem. När är det viktigt att uppleva något själv i stället för att bara höra om det?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv hur du skulle göra för att ta reda på sanningen om en händelse som hände för länge sedan. Var skulle du leta, och varför?

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Vilhelm Moberg – https://en.wikipedia.org/wiki/Vilhelm_Moberg
- Svenskt Biografiskt Lexikon: K A Vilhelm Moberg – <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9384>
- Historiska Media: Vilhelm Moberg (1898–1973) – <https://historiskamedia.se/artiklar/vilhelm-moberg-1898-1973/>

- Wikimedia Commons: Category:Vilhelm Moberg – https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Vilhelm_Moberg

Fakta granskad i juni 2026. Vilhelm Moberg föddes 20 augusti 1898 i Moshultamåla i Algutsboda församling i Småland och dog 8 augusti 1973 (tog sitt liv genom att dränka sig i havet vid Vaddö i Roslagen). Genombrottsroman: Raskens (1927). Huvudverk: Utvandrarserien i fyra delar (Utvandrarna 1949, Invandrarna 1952, Nybyggarna 1956, Sista brevet till Sverige 1959). Han bodde i Kalifornien (Carmel) under stora delar av arbetet med serien. Han var även dramatiker, journalist och samhällsdebattör (republikan, monarkikritiker). Bilden är en svensk pressbild från 1967 och är public domain enligt svensk upphovsrätt (fotografisk bild tagen före 1969).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.